

ACC. N:R. 4832

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne

Upptecknat av: J. P. Ruter

Härad: Luggude

Adress: Höganäs.

Socken: Marum

Berättat av: Densamme

Uppteckningsår: 1936.

Född år i

Uppteckningen rör Hittarps fihläge.

sid.

1-5.

Skriv endast på denna sida!

Sic

Svenska Dagbladet, Snäpsten
Kalmä.

Undertecknad, som ocks. Eden prästförlor, in-
sänder härmed några anteckningar från Hittarys,
Domsten och Vikens fiskläge inom min fiskeri-
distrikt. Mycket mer var såhelt än berättat från
gamla tidens fisker. Om deras byastämmer och
byfogdar, som valdes en gång om året, samt
deras ärliga samkväm, som alltid gick i broder-
lig sänja. T. ex. pl. i Hittarys fastlagssondagen
var det alltid samkväm, val av byfogde, m.m.
då var det alltid föddig för herrarna, kaffe och
fastlagskulan för alla, särskilt barnen var då
alla med, byfogden hade två lottor av alla stam-
ningspengar, denna lott var om jag så för uttryck-
ning för representation. Middagens afton var
likabedens en gemensam fest i skogen om det var
möjligt för väderet.

På samma gång för jag be redaktionen om
mina berättelser. Kommer att införas i Eden tidning
att göra dem till svenska, ty min tid är mycket
upptagen av min tjänst. Ett foto från Vikens
metfölgis, som kan kanske ej användas, an-
vänder om det återvändande.

Höganäs den 19/3 1936.

J. T. Reuter

Fiskeristyrningsman i fiskeridistriktet.
Tel. 259 och 557 bostad, Höganäs.
(adress)Samlingsstare J. Reuter
Höganäs

Hittarp fiskläge.

Detta samhälle har gamla anor, i början på 1800
talet ^{fanns} endast 18 hus med familjer, de flesta av dem
var s.k. Larp under Kulla-Hummarörs gård, med var-
dera en 4 till 5 tunnland jord, för vilka innehavaren
gick i arrende till Kulla-Hummarörs gård utifrån 60
kvinnliga dagsverken om året. I södra Hittarp fanns på
den tiden en omkring 4 tunnland jord, som ägdes av
Larsens lantbrukare, för denna jorden betalades i arrende
2 lispund åt varje år. Burendaten som även var fiskare,
hade 2 andra familjer boende på jordområdet, dessa
gick i sin tur, till honom betala vardera 2 lispund åt
således hade han 4 lispund åt gratis. Men på ^{stammor} gång
hade obestämmda platser i går för sina åluppgifter, s.k.
(ålasta). Detta tog slut för omkring 40 år sedan.
De kvinnliga dagsverken blev sedan ändrade till kon-
stant betalning för arrendet. Äskan i sammanhang här-
med anmärkas, att de personer som själva ägde sina
hus i staden, såsom

kom på Kärpen, fick för några år sedan, då den s. k. en-
sitthuset kom till stånd, köpa jorden efter värdering,
omkring 30-50 öre kvadraten. Dessa har nu haft goda
tillfällen att av sitt förtäroändra jordbruk, för-
sälja botten för ett pris av 2,50 pr km. I början på
1800 och sedan har befolkningen vid sidan om sin
lilla lantbruk, lifnärt sig på fisker, men ej att färdläm-
na smuggling och ständade fartyg. Smuggling flau-
rade mycket för 100 år tillbaka på alla fisklägen. Brän-
vin, och även annat, såsom tyger, (s. k. packor) iland-
gäddas och gäddas, att vid tillfällen föras till Hol-
singborg. Min morfar talade om för mig, hur många
gånger han varit till staden och iland hade jag
till, ty det hände engång (sade han) att han blev gän-
gen på skjuts av tullarna, som krävde förlämnade
på vägen in till staden, och dessa hade ingen aning
om vad han slit på, han förklarade att han skulle
in till fästet med tyg, som han varit, detta var om-
kring 1830 året, som smugglingen flauade mest.

Vid samma tid fanns i Hittorp Krog, detta låg mitt
i byn, mitt för byggen. Der skulle alla byns samman-
träde hållas, Bystämman, delning av ständningspen-
ningar m.m. Planeringen av fartyg förekom på den
tiden så ofta, då inga fartyg fanns. Högarna
hade alltid en lott gratis för lokalerna. De gamla som
lefsde i min barndom, kunde också tala om, att ofta
förekom det, att kontrollen av färdtjänsten super, räk-
nades efter ringarna på bordet, den glasm stift.
Som fanns skeppsbyggare i Hittorp på den tiden 1840-talet
har byggdes skonare och jakter som gick sedan i jak-
fart på England, hade 6-7 mans besättning, på en jakt
som nu i måttning var omkring 30 m. lön. Kaptenen på
en sådan jakt, var på den tiden en storskeppare
än nu en ångbåtskapten. Som finnes i Hittorp
gamla gammalman, de s.k. skansarna innanför
Hittorp ser, det var under snapphans tiden, då var
skansarna bestycke med kanoner. Bevakningen var

uppvaknande på godset, (Rulla-Tommator), men den
tiden har jag hört berättat, att vid en flytt där
snarkepet var uppe på gården för att äta, en dansk
båt landade man om Hittarys rev, för att gå iland
och göra strandbygg; en fiskare som hade sin stuga
i närheten, strax väder om skansarna, såg dansken
och fristod och hans ärende, sprang bort och avfyra-
de av skansarna, men glömdes att säga hjälps-
pen ut. Denna slag var i vattnet i närheten av båten
dansken gav upp frösket att landa, utan gick in
till ett bekvämare ställe. Denna lilla episod
kan antas på tal, då byastimmen håller och anses
som starkare av fiskaren och för öfrigt talas om
ämnen, från far till sen. Dera skansarna är nu näst
utgåmnade, i stället borde de blivit bevarade för of-
ferverlden. Men det var ju om fisket för 100-60 år
sedan jag skulle berätta. För om 80 år sedan och från till
1900 talen börjar, gammal omkring 20 personer som sågades
fiske i Hittary. Vi börjar med snabbsfisket som

bedröfs nu 8 båtar, Makrillgarn användes, s. k. driggarn och
började omkring 3 veckor före midsommar, detta var på
den tiden ett gott fiske, fångsten kunde ibland vara
10-50 tjög för makrill, som för det mesta uppköptes
i Helsingör till ett pris av 4-5 koppar tjög. Derifrån
ofta fiskarebåtarna så dansktalande när de kom hem
ofta med en potte danskt brännvin i matäskan, som
de kostade 30 öre på liter. I september började
silfisket, i Hittarp fanns då 3 däckade båtar med
6 man pr båt och fisket var för det mesta rätt givande
ja kunde ibland bli så givande att ingen avsättning
för den fina och utmärkta krusasen, jag minns, att
det sista sättet på 1880-talet båtarna gjordes blev den
ej bjordna 5 öre pr val, utan sålde den i Larsois för
1,50 laret. Lantbrukarna från Mörum var och läste den
i gördelvagnar för att lägga på jorden. Hon då nämde
fisket upphöra för det året. Hittarp fiskläge kan
skryta med att det ägt det första botten-garnet,

de anses för hamfiske. På 1860-talet anskaffades en
4 fiskare i Hittarp ett bottengarn, detta blev rätt givande,
men snett avväringen var värre. Det kunde hända
ibland att vid tömningen av garnet, så mycket ham-
fisk (räbbgädda) fanns där, att den ej kunde lastas
i båten aut. Så hände också en gång, att 2 båtar la-
stades med hamfisk, en av dem gjöts ut och den fisken
drog iland på knuten, detta fiske räckte ej mer än
till 1870-talet, då var garnet slut. Så hade vi älskfisk
på hösten, för detta fiske användes älskfisk och
idkades i Hittarp av 6 båtlag, med vardera 50 st.
älskfisk, detta fiske såväl som mapillfiske är
är nu slut. Allt bottengarn har kommit i stället
och trängt ut små musma, vilka är också nu givande,
men värdeloken panna, och garnen kan stå för stor-
skar och ström. Långfiske förekommer ju ännu, men
nu med drivgarn, för var det alltid bottengarn, som
i början för 100 år sedan alltid sattes län, men nu
kom stämme trafik i Sundet, ankare gick förlorade

Just tyg gjink och att annat som gjöbotten blev fun
av gjorde att redskapen måste sättas fast på
draggan och som gjink det inte alls att redskapen
kunde driva lösa på gjöbotten.

Närma finns ej mycket av gamla Hittary,
Vissa äro uppgjorda längs hela kusten, Hittary
kan ej kunnat igen, som för 40 år sedan, badgisten
hela sommaren, med i många fall egna villor.
Pensionat finns. Kaffe-stugor, att för badgisten
tröfnat och glädje, det är kanske blott en tid,
fråga då Hittary, och en del av detsamma. Linnékom-
penat till Helsingborg, ja Hittary av vacker
med sina landskapen och mycket badvatten för från
alla arbeten som så ofta i senast har sitt
utlopp. Nu vill jag berätta lite om Domstols-fiskläge.

J. P. Petersen

ACC. N:R. 4832

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: J. P. Benter,
Härad: Luggude Adress: Hägarwäs.
Socken: Alrum Berättat av: Densamma
Uppteckningsår: 1936. Född år i

Uppteckningen rör Domstens fiskläge sid.
6-8.

Priser o fisk

Skriv endast på denna sida!

Tornstens fiskläge

Tillet med Hittary var fiskareboplatserna under gamla tiden arrendatören under Hella Gunnarstaps gård, men det kan med berömt sägas, att något arrende för fisket på kusten aldrig förekommit från Hella-Gunnarstaps gård, såsom för fiskarna i Tornsten eller Hittary, utan fisket har alltid varit fritt för kusterna för fiskareboplatserna, som bodde på godsets ägen, ja även andra fiskare kunde fiska på Godsets ägen utan att bli beträddade. Tornstens fiskläge är ett mycket gammalt fiskläge. Byn är mycket långsträckt och är liksom delad i två delar, norra och södra Tornsten. Byns namn har tillkommit genom att i samtiden ^{den} utskänades Drömar (den lär en s.k. dammsjöning dammit en gång) som numera är utplöjadt. Fiskläget har alltid

haft två byggar, noma men och södra bron
den senare mest kallat Månsabro, den betyd-
märkliga en fiskare som hette Måns och han
hade alltid särskipet sin i fisker. Han behöfve
blott sätta ut 50 krogar (s.k. länghar) för att få
50 skälpanad fisk ja den gamle sade alltid, att
han kunde tro, ty han spottade alltid på fisker.
Dorsten hade liksom Hittars sitt bekalag, för
varje år valdes befogade, som vid tillfället sammankalla-
de fiskarna för rådgöring, vänt alltid drogs till
så stämningen blev hög. I fråga om stämningen
på kusten, har alltid Dorsten och Hittars bekalag
allt varit sammanslagna och räknade för 50-60 år
sedan omkring 50 hela lottar. Stämningarna på
kusten var förs, innan Lappens och Jombadans fisker
kom till, ganska många, ty för att klara Lapperna
det på danska sidan gick fartigen ofta på grund på
svenska sidan, men sedan fiskeriet kom till, blev
det betydligt mindre. Före den tiden var det den

bästa inkomsten för fiskarbefolkningen, då ofta
en tre- sex stämning av fartyg inträffade främst,
Byatalagen var i kontakt med Svetsens bageriblag
i Helsingborg, varvid antas en båt lag i Helsingör,
färdig, då båt kom från Hittarp och Dornsten, att
ett fartyg strandat, Bergarörnen delades mellan
Byamannen och ångbåtsbolaget vid denna häften af
Bergarörnen. Inkomsten kunde i många fall
bli 100 ja ända upp till 300 kronor på personen. Tre
Telefonens inkommet var det antas båt som gick till
Helsingborg, en sk. kurir, som kunde springa fartyg
för detta betalt 5 Öre, per sträcka på 6-7 km.
I Helsingborg fanns ombud för Svetsen, som i sin
tur gick en färjebåt att segla, eller så över till
Helsingör. Detta ombud hade tre personer av hela
Bergarörnen. Fisket i byn utgjordes liksom i Hittarp
av torsk, röspätta, flundra, ab och sill. I byn på
1800 talet fanns i Dornsten i 20 tal fiskare som jante

sitt lilla lantbruk (om 4 till 5 tunnland jord på arrende)
i skade fisker, det huvudsakligaste fisket var ålfisk
i ålryggar (kromm) der fanns för ett 60 tal år sedan
5 lag som fiskade ål, nu är snart de små ålryg-
garna slut, och ålbottengarnen kommit till även i
Domsten. Så fanns fiskeriet i Hottarp 3 däckade sin-
båtar med 6 man på varje båt. Denna fiskade all-
tid med bottenrädningar och kunde ibland vinn
mycket givande, jag minns som barn att 400 till
500 solas vill kunde från en båt ilandföras, men
primit, från 1 bunn till 10 öre per val, vilket ej
blev mer än 1,5 öre per kilo, för den fina utmärkt
kullasien, som numera är så sällsynt. Ja under krigs-
tiden fanns det gott om sill i sundet, vilket var en
god sak, då annan föda blev så strängt rationerad.
Liksom Hottarp har nu Domsten sina bågästen som
sommar, flera visserligen den uppfödan och även
barn, har med statens hjälp kommit till stånd,
den ligger vid södra Domsten, på den plats den

för den s. k. hamnen har varit belägen. Men hamnen
blev ej vad de väntat, ty vid stormar blir den
dåligt igenfyllt och kan då ej användas. För mig
att se, skulle hamnen byggts vid nära bryggan
der är alltså djupare vatten och skydd för reet
som ligger blott 200 meter från bryggan, den
skulle naturligtvis hamnen byggts. Genom
hamnens tillkomst fick Danstern en fin väg
genom samhället, för statens beaktning.
Nu vill jag även tala något om Wäners fiskläge
det största är denna 3.

J. L. Rauter

ACC. N:R. 4832

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

Landskap: Skåne Upptecknat av: J. P. Renter
Härad: Luggude Adress: Höganäs
Socken: Viken Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1936 Född år i

Uppteckningen rör Vikens fiskebåge sid.
9-13.

Skriv endast på denna sida!

Vikens fiskeläge

Vikens fiskeläge, numera municipal samhälle, är ett mycket gammalt samhälle, det räknar sina åren från medeltiden, Åren för att stanna vid 1800-talets början vill jag försöka skildra vad de gamla fiskarna för mig berättat, och vad jag själv de senaste 50 åren har iakttagit och hört berättas.

Vikens samhälle bildade egen kommun, med annex till Väsby, egen kyrka, som befolkningen själv med dagverken och av lantbrukarna med hästar och sten, själv så godt som uppfört på 1860-talet, framtida samhället i Viken ett mindre kapell för Gudfräntens hälsan, som intärfades en gång i månaden, särskilt under fisketiden (särpisket). Särpisket var för en av huvudfiske i Viken, Detta bedrogs för en 70 år sedan, till år 1895 och 98. av 14 däckade fiskeribåtar med 6 man på varje båt. Detta fiske visade i allmänhet goda resultat,

Grundas rimligtvis något av bara mindre givande. Men var
fisket ibland mindre givande i Soudet, gick båtna ibland
till Själlands ner (Dammars) ibland till Tereken för
att försöka sin lycka. Men i allmänhet blev fångsten god
i Soudet. Ja ibland gjordes fiskarna dagslöt, de drog
upp näddingarna på morgonen och sätte ut nya, för att
på kvällen toga upp dem och ersätta nya till nästa
morgon, detta kallades dagslöt. Fångsten, ja den var
ibland riklig, så att den ej kunde försäjas. Under
hela fisketiden fanns många uppköpare från landet
ja, uppe från Småland, Västergötningarna som sällsamt
arna (som de på tiden kallades) i långa raden och
kunde uppgå ibland till ett 50 tal, då ^{det} var ett liv,
spelades kort och säps, Tiken hade på den tiden
spritbolag, utminskningen var ju rimligtvis minst
en liter, även det skramlades till en liter, så gick
det bra ändå, Krog fanns också, som med ändart
biersevering och mat. Kvarnen och andra möjliga
traktörerna fanns i Tiken under hela fisketiden, som

varade i allmänhet två månader, detta fiske var
huvudfisket och många främmande personer kom då
till Viken för att fiska sill, dessa personer var s. k. hallig-
a karlar, som fiskade mot främmande värdingar, som
ägs av ämbets och gamla personer i Viken, som fick
lämna ut sin redskap mot hälften av fröjämsten.
Så fiskades äl, detta fiske har eskat i Sundet sedan
mer än 150 år tillbaka i ålryggen, vilka var bundna
av lampgam, som fiskarna gylfr under vintertiden
spunna, detta var ju på 1830 och 50 talet. Fångsten
förvarades ej ^{då} som nu i sumpar, utan ^{hunn} bädd och förva-
des i stora kar, samt avyttrades så fort som
möjligt. Priset var på den tiden 2-3 kr per lipund
som ändå kunde införmoten gå upp till 200-300 kr
per man. Nu är det albstångarna som trängt ut små-
rygarna. En annan fiskart som det ären finns göt om
för en 70 års sedan var kyllan. Detta fiske betref
~~be~~ mysket här i Viken. Gården kunde ibland vara

överfulla. Som tjog i ett gammalt och sållynt på den tiden;
priset var då omkring två öre pr. skäppund. Nu finnes
ej en kaja att köppa se i Öresund och någon sådan
kaj har här ej fångats på över 50 år.

Så ha vi rödspättan, denna fiskart, som numera är
svårast helt försvunnet från Öresunds kuster, men som
för ett 60-70 års sedan fiskades mycket rikligt,
10 till 15 lipund per båt, var ej alls ovanligt. Talade
de gamla fiskarna om för mig. Priset för denna ut.
märkta, och som så efterfrågades fisk, var ej mer på den
tiden, än 2 öre per styck, för stora vackra rödspättor, som
vögde i allmänhet ett half kilo per styck. Denna fiskart
kostar nu 2 kronor per kilo. Fiskuppköparna, som på den
tiden använde sig av kupor, att bura fisken på ryggen,
kunde ej arka mer än för 5 dalar (ungefär 85 öre) på en
gång, så att man kan förstå, att priset ej var högt.
Så numera rödspättan är så sållynt i Öresund, fördes
säkert till stor del bero på, den stora trafikken
med ångbåtar i Sundet, ty den massen av slagg

(Fäbrända bol) som utkastas i Smådal, gör att botten
blir så översäddad av sådant slagg, att fiskerijet
tyr rödpåttan viss hara rent vattnen och fin botten
gör att kunna trivas. Detta bevisas också att ingen
fiskare numera kan utsätta sina garn ut på den
s.k. lerbotten, för slaggen, som nu hela botten är
översäddad av, ty garnen sönderbryts när de drägas upp,
i synnerhet med hård ström. Den fisk, som ej har för-
minskas är harsken, ty den färdvarmen ganska rikligt,
särskilt under lektiden.

Vikens befolkning, såväl som de andra fiskelägen,
var mycket för smuggling och mycket var att tala om
från den tiden 1850-talet, då i Viken fanns ykesmug-
lare, som hade färdvaringsplats för smuggelgods, som
inne i dagligstugan under galvet, vilken i sinom tid
blev upptäckt efter flera år, och som även syndade
att vara fritt i Malmö under tre månader.

Båtbyggen och fartygsbyggen fanns även i

Viken för en 90 års sedan, många stora fartyg har gått
av stapeln i sjön, på den plats, där numera Vikens
strandpark ligger är belägen, flera barkskjops och Briggen
äro byggda der, arbetarna vid skeppsbyggeriet kom
mycket från andra platser och arbetade i Viken och hade
inkvartering i Viken. Jag talade en gång vid en gemma
i Viken, som var då över 80 år, hon talade om, att
hon kommit för ett lag arbetare och särskilt den
dagen fartygen gick i sjön, var det fest, då sågs
det och äts, ett 40 tal arbetare var anställda för
bygget. Kåter och plask, samt punschäl höjde
den anledningen. Dessa fartyg äro nu alla borta, möj-
ligen en gammal Brigg finns kvar. Bland fartyg som
byggdes i Viken minns jag byggen Torpa frid av kapten
C. Nilsson i Viken, samt två barkskjops ett av dem frid
av Hedenberg i Viken. De senare äro i Tjörns ett modernt
skeppsoar i Viken, där många fartyg gått av stapeln,
munderbart stensjökonare. Detta var ägdes
under ett 30 år av byggmästare J. Hagerman i Viken

och innehavaren är nu byggmästare A. Andersson.
Det är nu mest reparationer och slipning som främst
Segelfartygens till är som borta och ersätts med segel-
fartyg med hjälpmaskin och ångbåtar. Den tid vi
borta då man i Åresund kunde räknas i 100 Fats
av Barkskäpp, Briggas, skenertskäpp och skonnare
passera genom sundet, ja det varde verklig trängsel
då, efter en längre tids norrlig vind ^{vind} vädande, och
vinden kastade om till sydlig, då lyfte alla fartygen
på en gång, som legat till ankars i Träskentens bukter
och för god vind kom seglades snart i sundet. Detta
var en farla så varken, då alla de stolta fartygen
med fulla råsegel passade förbi, och hur många
gångar har jag ej i min barndom stått vid kusten i
Hittarp, min födelsebygd, och räknat till på en gång
150 st. fartyg, dels sida om sida, och efter varandra.
Vikens samhälle är nu mera ett badortsamhälle, mycket
besökt för sin fina badstrand norr om samhället. I hösten

Finns mycket anbud för fjästkäringar i området.
Bergstugans antal går ibland upp till 500-600,
flera familjer har byggt sina villor där och platsen
är verkligen idealisk särskilt för baden och trädgården.

J. P. Reuter

Luffiske i Viken år 1902.